

Obraćanje Svetog Oca Franje 36. Generalnoj kongregaciji Družbe Isusove

*Generalna kurija Družbe Isusove
ponedjeljak, 24. listopada 2016.*

Draga braćo i prijatelji u Gospodinu,

dok sam molio razmišljajući o tome što bih vam rekao, sjetio sam se s posebnim osjećajima posljednjih riječi koje nam je uputio blaženi Pavao VI. na završetku naše 32. Generalne kongregacije: „Tako, tako braćo i sinovi. Naprijed, u Ime Gospodnje. Koračajmo zajedno, slobodni, poslušni, ujedinjeni u ljubavi Kristovoj, na veću slavu Božju“¹.

Također su nas sv. Ivan Pavao II i Benedikt XVI. poticali da „koračamo na način dostojan poziva na koji smo pozvani (Ef 4,1)“² te „nastaviti put ovog poslanja, u punoj vjernosti vašoj izvornoj karizmi, u crkvenom i društvenom kontekstu koji karakteriziraju početak novog milenija. Kako su vam više puta rekli moji predšasnici, Crkva vas treba, računa na vas, i nastavlja vam se obraćati s povjerenjem, posebice kako bi se dosegla ona zemljopisna i duhovna mjesta gdje drugi ne pristižu ili imaju teškoća u pristizanju“³.

Koraćati zajedno – slobodni i poslušni – koraćati ka periferijama gdje drugi ne pristižu, „praćeni Isusovim pogledom i gledajući ka horizontu, koji je Slava uvijek većeg Boga, koji nas neprestano iznenađuje“⁴. Isusovac je pozvan „*polaziti* – kako kaže sveti Ignacije – *i živjeti u kojem god kraju svijeta gdje ima nade za veću Božju službu i pomoć dušama*“ (Ustanove 304). Činjenica je da „za Družbu, čitav svijet je vlastiti dom“ kako je rekao Nadal⁵.

Ignacije je pisao Borgiji glede kritike isusovaca nazivanih "anđeoski" (Oviedo i Onfroy), jer su govorili kako Družba nije dobro ustanovljena i kako je treba više oformiti u duhu: Duh koji ih vodi – kaže Ignacije – „ignorira stanje stvari u Družbi, koje su *in fieri* (u tijeku), osim nužnog i bitnog“⁶. Stvarno mi se sviđa taj Ignacijev svjetonazor koji gleda na stvari u njihovom nastajanju, u njihovom procesu, osim bitnoga. Jer uklanja iz Družbe svu paraliziranost i oslobađa od tolikih taština.

Formula Instituta je ono „nužno i bitno“ koje svaki dan trebamo imati pred očima, nakon što smo usmjerili pogled na Boga našeg Gospodina: „*Razlog postojanja Instituta, koji je put k Njemu*“. Bio je to za prve drugove koji su predvidjeli da će biti i „*za one koji će nas slijediti na tom putu*“. Na taj način, kako siromaštvo tako i poslušnost, ili činjenica da nisu obvezani na određene stvari, kao što su korska molitva, nisu niti zahtjevi nit privilegiji, već pomoć u svrhu mobilnosti Družbe,

¹ Obraćanje sudionicima na 32. Generalnoj kongregaciji Družbe Isusove, 3. prosinca 1974.

² Homilija na slavlju otvaranja 33. Generalne kongregacije Družbe Isusove, 2. rujna 1983.

³ Obraćanje sudionicima na 35. Generalnoj kongregaciji Družbe Isusove, 21. veljače 2008.

⁴ Papa Franjo, Homilija na blagdan Presvetog Imena Isusova, Crkva Imena Isusova, 3. siječnja 2014.

⁵ Monumenta Nadal V, 364-365

⁶ Pismo 51., Franji Borgiji, srpanj 1549, 17 N. 9. Vidi: M.A. Fiorito i A. Swinnen, La Fórmula del Instituto de la Compañía de Jesús (introducción y versión castellana), Stromata, srpanj-prosinac 1977. – br. 3/4, 259-260

kako bi bili sposobni „*trčati na putu Krista, Gospodina našega*“ (Ustanove 582), raspoložujući zahvaljujući zavjetu poslušnosti papi, „*sigurnijim vodstvom Duha Svetoga*“ (Formula Instituta 3). U Formuli postoji Ignacijeva intuicija, i njezina jezgrovitost je ono što omogućuje da Ustanove uvijek inzistiraju da se na umu imaju „mjesto, vremena i ljudi“ te da sva pravila budu korisna – toliko koliko – za konkretne stvari.

Za Ignacija koračanje nije obično lutanje, već rezultira nečim kvalitetnim: to je „profit“ i progres, to je napredak, to je činjenje nečega u korist drugih. Tako se izražavaju dvije Formule Instituta odobrene od Pavla III. (1540) i Julija III. (1550.) kada usmjeravaju Družbinu djelatnost na vjeru – na njezinu obranu i širenje – i na kršćanski život i nauk. Tu Ignacije i prvi drugovi koriste riječ *korisnost* (*ad profectum*⁷, usp. Fil 1,12.25), koja daje praktični kriterij razlučivanja vlastit našoj duhovnosti.

Korisnost nije individualistička, već zajednička. „*Svrha je ove Družbe da se s milošću Božjom brine ne samo za spasenje i savršenost svojih duša, već da s istom milošću svim snagama radi i za spasenje i savršenost bližnjih*“ (Opći ispit 1,2). A ako je na neku stranu naginjala ravnoteža Ignacijeva srca, bilo je to prema pomaganju bližnjega, i to toliko da se ljutio ako bi mu govorili kako je razlog poradi kojega se netko pripustio u Družbu „*kako bi na taj način spasio svoju dušu. Ignacije nije želio ljude koji, premda dobri na svoju korist, nisu na raspolaganju služiti bližnjem*“ (Aicardo, t. 10, str. 41).

Korisnost je u svakoj stvari. Ignacijeva formula izražava jednu napetost: „*ne samo... već...*“; i ovo je shema koja ujedinjuje napetosti – vlastito spasenje i napredak, te spasenje i napredak bližnjega – polazeći od više perspektive milosti, koja je vlastita Družbi. Usklađivanje ove i ostalih napetosti (kontemplacija i akcija, vjera i pravda, karizma i institucija, zajednica i poslanje...) ne postiže se kroz apstraktne formulacije, već se postiže tijekom vremena putem onoga što Faber naziva „*naš način postupanja*“⁸. Koračajući i „napredujući“ u nasljedovanju Gospodina, Družba usklađuje napetosti koje neizbježno sadrže i proizvode raznolikost osoba koje okuplja i poslanja koje prima.

Korisnost nije elitistička. U Formuli Ignacije nastavlja opisujući sredstva za univerzalniju korisnost, koje su svojstvene svećeništvu. Međutim, zapažamo kako su djela milosrđa uzeta zdravo za gotovo. Formula kaže: „*bez da to bude prepreka*“ milosrđu! Djela milosrđa – briga o bolesnicima u bolnicama, isprošena i podijeljena milostinja, podučavanje malenih, strpljivo podnošenje zlostavljanja... – bile su životno okruženje u kojem su se Ignacije i prvi drugovi kretali i nalazili, njihov kruh svagdašnji. Bili su oprezni da sve ostalo ne bude prepreka!

Konačno, takva korisnost je „*ono što nam čini više dobra*“. Radi se o „*magisu*“, onome *plus* (višem) koji usmjerava Ignacija da pokrene postupke, da ih prati i vrednuje njihov stvarni utjecaj na živote ljudi, u pitanjima vjere, ili pravde, ili milosrđa i ljubavi. Magis je vatra, gorljivost djelovanja, koja budi uspavane. Naši su ga sveci uvijek utjelovljivali. O sv. Albertu Hurtadu su govorili da je bio „*oštri žalc koji zabada u uspavano tijelo Crkve*“. Time je išao protiv one kušnje koju je Pavao VI nazivao „*spiritus vertiginis*“ (vrtoglavi duh), a De Lubac „*duhovna svjetovnost*“. Kušnja koja

⁷ „Ad profectum animarum in vita et doctrina Christiana“ u Monumenta Ignatiana, Constitutiones T. I (MHSI), Rim, 1934., 26 i 376; usp. Ustanove Družbe Isusove zabilježene na 34. GK i Dopunske odredbe, Rim, ADP, 1995., 32-33

⁸ Usp. Monumenta Faber 50, 69, 111, 114 itd

nije na prvom mjestu moralna, već duhovna, i koja nas odvraća od bitnoga: biti koristan, utisnuti pečat, ostaviti trag u povijesti, posebice u životima onih najmanjih.

„Družba je gorljivost“, rekao je Nadal⁹. Kako bismo oživjeli gorljivost u poslanju *biti na korist ljudima u kršćanskom životu i nauku*, želim konkretizirati ova promišljanja u tri točke koje, kada se Družba nalazi na mjestima poslanja na kojima se treba nalaziti, djeluju vrlo blagotvorno na naš način postupanja. Imaju veze s radošću, s križem i s Crkvom, našom Majkom, a cilj im je učiniti korak unaprijed, uklanjanjem prepreka koje nam neprijatelj ljudske naravi postavlja kada, u službi Boga, napredujemo iz dobrog u bolje.

1. Uporno tražiti utjehu

Uvijek se može učiniti korak unaprijed u upornom traženju utjehe. U dvjema apostolskim egzortacijama (*Evangelii gaudium* i *Amoris laetitia*) i u enciklici *Laudato si'* želio sam naglasiti radost. Ignacije u Duhovnim vježbama kao posebnost Krista Uskrslog daje kontemplirati „*službu tješitelja*“ (DV 224). Zadaća vlastita Družbi je tješiti vjernički puk i pomoći kod razlučivanja kako nam neprijatelj ljudske naravi ne bi oduzeo radost: radost evangelizacije, radost obitelji, radost Crkve, radost stvorenja... Kako nam radost ne bi ukrao, niti nas obeshrabrio pred veličinom zla u svijetu i pred nesporazumima između onih koji žele činiti dobro, i kako je ne bi zamijenio s ispraznim radostima koje su uvijek nadohvat ruke.

Ova „*služba radosti i duhovne utjehe*“ je ukorijenjena u molitvi. Sastoji se u poticanju nas samih i svih ostalih da „*uporno od Boga tražimo utjehu*“. Ignacije to formulira na negativan način u 6. pravilu prvoga tjedna, kada potvrđuje da „*vrlo koristi ako se odlučno okrenemo protiv suhoće*“ nastojeći više oko molitve (DV 319). Koristi, jer u suhoći shvaćamo koliko malo vrijedimo bez milosti utjehe (usp. DV 324). Prakticirati i naučavati ovu molitvu traženja i moljenja utjehe je glavna služba za radost. Ako se netko smatra nedostojnim utjehe (što je vrlo često u praksi), neka barem zbog ljubavi prema evanđelju bude uporan u traženju, jer je radost temelj evanđelja, i neka je traži i zbog ljubavi prema drugima, prema svojoj obitelji i svijetu. Radosna se vijest ne može priopćiti tužnim licem. Radost nije dekorativni „višak“, već jasan odraz milosti: odražava ljubav koja je aktivna, djelatna, prisutna. Zato ne treba miješati traženje radosti s traženjem „specijalnih efekata“, koji su zbog konzumizma česti u našem vremenu, već se radost traži u svojoj egzistencijalnoj oznaci, koja je „trajnost“: Ignaciju se otvaraju oči i otkriva razlučivanje duhova otkrivajući ovu razliku između trajnih i prolaznih radosti (Autobiografija 8). Vrijeme je element koji mu otkriva ključ u razlučivanju djelovanja Duha.

U Duhovnim vježbama se „napredak“ u duhovnom životu daje kroz utjehu: *napredovanje iz dobroga u bolje* (usp. DV 315) i također „*svako množenje ufanja, vjere i ljubavi i svaka unutaranja radost*“ (DV 316). Ova služba radosti vodila je prve drugove u odluci da se ne rastanu već da zajednički djeluju, pomažu si i dijele, a karakteristika njihova života bila je radost koju im je davala zajednička molitva, zajednički odlazak radi poslanja i ponovni povratak, po uzoru na život kakav su vodili Gospodin i njegovi apostoli. Ova radost izričitog naviještanja evanđelja – putem naviještanja vjere i vršenja pravde i milosrđa – nosi Družbu da iziđe prema svim periferijama. Isusovac je službenik radosti evanđelja, bilo kada djeluje „u malim razmjerima“, razgovarajući i dajući

⁹ Usp. Monumenta Nadal V, 310.

Duhovne vježbe samo jednoj osobi, pomažući joj da susretne ono „*unutarnje mjesto odakle dolazi moć Duha koji je vodi, oslobađa i obnavlja*“¹⁰, bilo kada djeluje na strukturiran način organizirajući djelatnosti formacije, milosrđa, refleksije, koje su institucionalno proširenje one delikatne točke u kojoj u kojoj se postiže prevladavanje vlastite volje i ulazi u djelatnost Duha. Dobro je rekao M. De Certeau: *Duhovne vježbe su „izvrsna apostolska metoda“ jer čine mogućim „povratak srcu, načelu otvorenosti Duhu, koji budi i potiče onoga koji obavlja Vježbe k osobnoj vjernosti Bogu*“¹¹.

2. Dati se ganuti Gospodinom na križu

Uvijek se može učiniti korak unaprijed kad se dajemo ganuti Gospodinom na križu, njime kao osobom, njime koji je prisutan u tolikoj našoj braći koja pate – koji su velika većina čovječanstva! Pater Arrupe je govorio da ondje gdje je bol, tu je i Družba.

Jubilej milosrđa je prigoda za razmišljanje o službama milosrđa. Govorim u množini, jer milorde nije apstraktna riječ, već način života, koji pokreće riječi u konkretna djela koja dotiču tijelo bližnjega i koje se institucionaliziraju u djela milosrđa. Za nas koji obavljamo Duhovne vježbe, ova milost kojom nam Isus zapovijeda da sličimo Ocu (usp. Lk 6,36) započinje s onim *razgovorom o milosrđu* koji je produžetak razgovora s Gospodinom raspetim poradi mojih grijeha. Sva je *druga vježba* jedan razgovor pun osjećaja srama, zbuđenosti, boli i suza zahvalnica, shvaćajući tko sam – umanjujući sama sebe – i tko je Bog – veličajući ga – on „*koji me je do današnjega dana uzdržao na životu*“ (DV 61), i tko je Isus, raspet na križ poradi mene. Govorio je naš otac [sv. Franji] Borgiji: „*Što se mene tiče, uvjeren sam da sam prije i poslije u svemu zapreka; i tu tom osjećam veće zadovoljstvo i duhovnu radost u našem Gospodinu, zbog toga što ne mogu sebi pripisati ništa što izgleda dobro*“¹². Ignacije dakle živi od čistog milosrđa, sve do najmanjih stvari svoga života i svoje osobe. I osjeća da koliko više predstavlja zapreku, s toliko većom dobrotom se Gospodin odnosi prema njemu: „*Toliko je bilo Gospodinovo milosrđe, i toliko obilje nježnosti i slatkoće njegove milosti spram njega, da što je više želio biti zbog toga kažnjen, toliko je blagonakloniji bio Bog i s većim obiljem izljevao na njega plodove svoje beskrajne darežljivosti. Stoga je govorio kako vjeruje da nema na svijetu čovjeka u kojem se ove dvije stvari tako podudaraju; prva je tolika manjkavost spram Boga, a druga primanje takvih i tako trajnih milosti iz njegove ruke*“¹³.

Oblikujući svoje iskustvo milosrđa u ovim usporednim terminima – koliko je više osjećao da čini krivo Gospodinu, toliko mu je Gospodin više davao svoje milosti – Ignacije oslobađa posvećujuću snagu milosrđa koju mi često puta oslabljujemo apstraktnim formulacijama i legalističkim uvjetima. Gospodin, koji nas gleda s milosrđem, izabire nas i šalje kako bi to isto milosrđe u svoj svojoj snazi donijeli najsiromašnijima, grešnicima, odbačenima i svima koji u današnjem svijetu žive raspeti trpeći nepravdu i nasilje. Samo ako životno iskusimo tu iscjeljujuću moć na našim vlastitim ranama, kao pojedinci i kao tijelo [zajednica], izgubiti ćemo strah od ganuća nemjerljivom patnjom naše braće i početi ćemo strpljivo koračati s našim ljudima, učeći od njih najbolji način pomaganja i služenja (usp. GK 32. d. 4. br. 50.).

¹⁰ Petar Faber, Memorial, Pariz, Desclée, 1959; usp. Uvod M. De Certeaua, str. 74

¹¹ Ibid., str. 76

¹² Ignacije Lojolski, Pismo 26., Franju Borgiji, krajem 1545.

¹³ Pedro de Ribadeneira, Život sv. Ignacija Lojolskog, Rim, La Civiltà Cattolica, 1863., str. 336

3. Činiti dobro u dobrom duhu, osjećajući s Crkvom

Uvijek se može učiniti korak unaprijed u činjenju dobra u dobrom duhu, osjećajući s Crkvom, kako kaže Ignacije. Također je vlastita Družbi služba razlučivanja načina na koji djelujemo. Faber to formulira tražeći milost da „*sve dobro koje se može realizirati, misliti i organizirati bude učinjeno u dobrom duhu, a ne u lošem*“¹⁴. Ova milost razlučivanja, kako nije dostatno misliti, djelovati ili organizirati dobro, već ga treba provoditi u dobrom duhu, jest ono što nas ukorjenjuje u Crkvi, u kojoj Duh djeluje i podjeljuje različitost svojih karizmi za opće dobro. Faber je govorio kako u mnogim stvarima oni koji žele reformirati Crkvu imaju pravo, ali Bog je ne želi popraviti njihovim metodama.

Vlastito je Družbi djelovati osjećajući s Crkvom. Činiti to bez gubljenja mira i s radošću, posebno kad se u obzir uzmu grijesi koje vidimo kako u nama osobno tako i u strukturama koje smo stvorili, to znači nositi križ, iskusiti siromaštvo i poniženje, a to su iskustva glede kojih nas Ignacije ohrabruje da izaberemo strpljivo podnošenje ili htijenje¹⁵. Ondje gdje je proturječnost bila očitija, Ignacije daje primjer sabiranja u sebi, prije nego se govori ili djeluje, kako bi se činilo u dobrom duhu. Pravila za osjećanje s Crkvom ne čitamo kao precizne upute o spornim pitanjima (kao takve bi se mogle činiti zastarjelima), već kao primjere gdje je Ignacije u svome vremenu pozivao na „agere contra“ anti-crkvenog duha, naslanjajući se potpuno i odlično na stranu naše Majke, Crkve, ne kako bi se opravdala jedna upitna pozicija, već kako bi se otvorio prostor u kojem Duh može djelovati u svome vremenu.

Službe djelovanja u dobrom duhu i razlučivanja čine nas ljudima Crkve – ne klerikalnima već crkvenima – ljudima „za druge“, bez ijedne vlastite stvari koja nas izolira, već ulažući sve što imamo u zajedništvo i u službu.

Ne koračamo sami, niti u udobnosti, već koračamo sa „*srcem koje nije pomirljivo, koji se ne zatvara u sebe, već kuca u ritmu koračanja koje se ostvaruje zajedno sa svim vjernim pukom Božjim*“¹⁶. Koračamo postajući sve svima, želeći tako pomoći nekome.

To oplijenjivanje samih sebe postiže da Družba ima i može uvijek imati lice, naglasak i način bivanja svih naroda, svih kultura, unoseći se u sve, posebno u srce svakog naroda, kako bi ondje stvorila Crkvu, sa svakim od njih, inkulturirajući evanđelje i evangelizirajući svaku kulturu.

Utječemo se Gospi od Puta, u sinovskom razgovoru ili kao u razgovoru sluge s Gospodaricom, kako bi nas zagovarala pred „*Ocem milosrđa i Bogom svake utjehe*“ (2 Kor 1,3), da nas uvijek iznova postavi sa svojim Sinom, s Isusom, koji na uzima i poziva da uzmemo zajedno s njime križ svijeta. Povjerimo joj naš „način postupanja“, da bude crkven, inkulturiran, siromašan, obilježen služenjem, slobodan od svake svjetovne ambicije. Utječemo se našoj Majci da vodi i prati svakog isusovca zajedno s dijelom vjernog puka kojem je poslan, *na ovim putovima utjehe, suosjećanja i razlučivanja*.

(prevedeno s talijanskog, izvorno održano na španjolskom)

¹⁴ Petar Faber, Memorial, cit. br. 51

¹⁵ Usp. Directorio Autógrafo 23.

¹⁶ Papa Franjo, Homilija na blagdan Presvetog Imena Isusova, Crkva Imena Isusova, 3. siječnja 2014.